

Un raïm (II)

(ALDC, V, 950. El raïm, 954. Un raïm)

El concepte es refereix a cadascun dels fruits del cep o de la parra; la resposta *raïm* comprèn totes les seves var. fonètiques (*rem*, *rim*, etc.), que s'estudien en el mapa 583. Comentarem ara les altres denominacions tenint en compte la interferència que eventualment es dóna amb 'gotim' (veg. mapa 668), i que depenen de la idea de:

- 1) 'fruits reunits en un brot': *pom* 156, del llat. PŌMUM 'fruit' (der. dim. *pomell* 167, *pomell de raïm* 163, 164); *carràs* (o *carràs de raïm* 98), d'origen incert, potser del gr. KARÁKIA, dim. de KÁRAK 'pal de fusta', homonimitzat amb CARRUS (DECat): var. *carroll* (*carroll de raïm* 118), amb canvi de sufix per atracció de *manoll* o *penjoll*; *escarrell* 30, amb un altre sufix, *-ell*, i encreuament amb *escarrassar*, i *carrasso de ugues* 87, 94, pres de l'arag. (*ugues* < *uves*);
- 2) 'estar penjat': *penjoll* (var. apitxada *penxoll de raïm* 160), *pinjoll de rims* 26, *pinjoll de raïm* 35 (o *pinxoll de raïm* 162), amb tancament de [e] > [i] per assimilació a la [ɲ], *penjoi* 74 o *penjoi de raïm* 34, 39 (var. *pinjoi* 22, 31 o *pinxoi* 42): der. de *penjar* (< llat. vg. *PENDICARE, llat. cl. PENDĒRE) amb un segment [oj] o [ɔj], [oɹ] o [ɔɹ], que podria estar en relació amb *penjollar* (DECat); *penjoni* 85 també és un der. de *penjar*, però imitant l'estructura del sardisme *burroni*;
- 3) 'petita branca': *ram* 156 (< llat. RAMUS 'branca'), der. dim. *ramell* 22 i *ramella* 92; *brot* 19, 20, 22, 28 (< gòtic *BRŪT), *brot de raïm* 23, 24;
- 4) 'un sol, isolament': *xangló* 190, *xangló de raïm* 189, der. de *sengle* (< SĪNGŪLUS 'un sol'), *singló*, amb obertura de *e* en síl·laba inicial, pròpia del val. (com *sancer* < *sencer*), i palatalització de la *s-* (*singló* ni cap de les seves var. no apareixen a Bruguera, 1996;

cf. [*porcus*] *singularis* 'porc que va sol i no en manada' > [*porc*] *senglar*); der. *xanglot* 170, 171, amb canvi de sufix, potser per atracció formal de *sanglot* 'singlot' (veg. PALDC, I, mapa 79);

5) 'fructificació tardana': *bagot* o *bagot de raïm* 154 (var. assimilada *bogot* 149), més que d'un cèltic *BEKOS 'abella', creiem en una aplicació metafòrica de (*a*)*begot* 'vagarro' perquè, com l'insecte que no treballa, el *bagot* arriba tard, car es cull després de la verema; *cabiro* 155 i *caberot de raïm* 157 són resultat d'una dissimilació de bategants de *cabrerot* (*cabrer* al *Diccionari Aguiló*), despectiu de *cabra*, animalització que expressa la idea de 'cosa endarrerida' (cf. cast. dial. *cabras* "espigas que se han quedado en la rastrojera", al. *Haufgeiss* "última gavilla de cànamo que queda en el campo", Rohlf, 1966: 131-132).

Altres denominacions: *barrusca* 86, del llat. vg. LAMBRUSCA (llat. cl. LABRUSCA) 'vinya salvatge', encreuat amb *barra*, d'origen preromà (DCVB); val. *porró* 168, 169, de motivació desconeguda.

Finalment, queden els estrangerismes: *gaspa* és un manlleu a l'oc. *gaspa* (és errònia l'existència problemàtica d'aquest mot [DECat], ja documentat en Agustí [s. XVII]); *grapa de rim* 11, al fr. *grappe*; *ua* 125, *uga* 87, 94, al castellanoaragonès *uva*, amb caiguda de *-v-* intervocàlica o inserció de *-g-* antihlàtica; l'alg. *burroni* 85, al campidanès *budroni*, amb assimilació *-dr-* > [r] (com *pedra* > *perra*).

Des de la perspectiva de la normativa, notem que *bagot* i *carroll* han entrat al *DG₁*, 1932 com a sinònims de 'gotim', *penjoll* i *carràs*, amb sentit genèric, i *barrusca* com a 'rapa de raïm'; *cabrerot* ha estat admès al *DIEC₁*, 1995 com a 'gotim'.